

**PÄRNUMAA ÜLDHARIDUSKOOLOIDE
VÕRK
JA SELLE SEOS
KUTSEHARIDUSSÜSTEEMIGA
ARENGUKAVA**

PÄRNU

NOVEMBER 2003

Hetkeolukord

Pärnumaa üldharidussüsteem hõlmab 13 algkooli, 24 põhikooli ja 15 põhikooliklassidega gümnaasiumi ning täiskasvanute gümnaasiumi, neist Pärnus linnale kuuluvatena 5 põhikooli (koos toimetulekukooliga) ja 8 gümnaasiumi ning erakoolid Pärnu Väike Vabakool (praeguseks 1.-6. klass) ja Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium (5.-12. klass). Riigikoolina tegutseb vaimupuudega lastele Kaelase kool. Hetkeolukorra kirjeldamiseks kasutatakse lisaks Pärnu Maavalitsuse allikatele oktoobris ja novembris 2003 teostatud küsitluse käigus omavalitsustelt saadud andmeid, mis on vajalikud koolivõrgu muudatuste määramisel. Erinevuste korral on lähtutud omavalitsuste värsketest andmetest.

Pärnu, Sindi ja Tihemetsa kutsekoolide baasil moodustatud Pärnumaa Kutsehariduskeskus on vähepopulaarne, mille tõttu üle 80% põhikooli lõpetajatest püüab jätkata õpinguid gümnaasiumis, kuigi võimed ja huvid eeldaksid paljudel noortel praktilisemate tööoskuste omandamist. Samas kurdavad maakonna suuremad tööandjad oskustööliste puudumise üle. Seega võib öelda, et haridussüsteem tervikuna vajab maakonnas paremat tööjõuturga sidustamist.

1.1. Õpilaste arv

Üldhariduskoolid peavad printsibis asuma laste elukoha lähedal. Seetõttu on olulisim lähtuda koolivõrgu kavandamisel õpilaste elukohtadest.

Hea on teada, palju neist elukohajärgses ehk teeninduspiirkonna koolis käib.

Tugeva kooli tunnus on omakandi laste suur osakaal ja väljapoolt teeninduspiirkonda käivad lapsed (*tabel 1. Õpilaste elukoha ja kooli seos*).

Õpilaste dünaamikast annab ülevaate õpilaste arv viimase viie aasta jooksul. Selgub lähimineviku muutuse suund ja kiirus.

Diagramm 1. Õpilaste dünaamika

Kohapealse kooli tugevdamisega on võimalik muudatusi esile kutsuda, kuid ilmselt kardinaalselt tendents ei muutu. Siinjuures tuleb vahet teha põhikooli ja gümnaasiumi osal - kui gümnaasiumiosa kohapeal ei ole, on mujale minek paratamatu..

Eelmise tabeliga sünkroonis näitab tabel 2 - *Õpilaste arv kooliti* - koos laste arvu vähenemisega kaasnenud õpilaste arvu üldist vähenemist.

Sarnaselt teistele maakondadele käivad paljud maapiirkonna õpilased maakonnakeskuse koolis. Kuigi lapsevanemal ja õpilasel on kooli valik vaba, on oluline arvesse võtta viimase viie aasta sellekohane statistika (*tabel 3*).

Lisaks kooliminejate vaatlusele on vaja teada gümnaasiumide tulevikku puudutavat statistikat. Maagümnaasiumide/keskkoolide kolmanda kooliastme tänane täituvus annab aluse prognoosida gümnaasiumiosa täituvust aastal 2006, teine kooliaste aastal 2009. Pärnusse gümnaasiumisse suundujate võrra jääb kohapeale vähem õpilasi. Arvestades praegu mujale suunduvate õppijate arvu ja võttes põhihariduse omandamise järel gümnaasiumidesse astujate osakaaluks 70% ning liites mujalt gümnaasiumiastmesse tulijad, saame tabelis korrigeeritud keskmise prognoosi järgneva kuue aasta kohta (*tabel 4. Gümnaasiumiaste*)

Saarde puhul on oma gümnaasiumiks loetud Kilingi-Nõmme ning Vändra valla puhul Vändra alevi kooli ning vastavate koolide prognoosi arvutamisel on arvesse võetud kahe omavalitsusüksuse õpilaste summa. Pärnu puhul ei ole maapiirkonnast linna gümnaasiumi käijate arvu liidetud, sest maapiirkonna õpilased sisalduvad juba prognoosi aluseks olevas IV-IX klassi õpilaste arvus.

2. Koolieelikute demograafia

Lähitulevikku saab prognoosida koolieelikute arvu järgi. Kohapeal sünnijärgselt registrisse kantute võrdlus sünnikohta elama jäänutega näitab paikkonna elujõulisust. *Tabeli 5* rände veerus on keskmine sünniaastate kaupa leitud sünnikohta elama jäänute suhetest sündinutesse - üle ühe arv näitab laste sisserännet, alla ühe väljarännet. Kui omavalitsusüksuses on mitu kooli, on oluline jälgida ka üksuse allakriipsutatult toodud kokkuvõtet.

Eelneva põhjal saab teha prognoosi, mis lähtub koolieelikute elukohtadest ega arvesta väljapoole teeninduspiirkonda õppima minekut. Tabelis on kooli minevate laste arvud juhul, kui kõik antud hetkel teeninduspiirkonnas elavad lapsed lähevad kodukandi kooli. Seega on prognoos tegelikkusest optimistlikum, sest *tabeli 3* põhjal on teada maapiirkonnast Pärnu suundujate suur arv.

Sõrendatult on välja toodud allapoole põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses kooli asutamiseks (ja kvaliteetseks tegevuseks) seatud kooliastme miinimumi - 30 õpilast - langevad koolid (*tabel 5. Sündivus*). Laste arvu vähenemist näitab ka põhihariduse omandajate arvu dünaamika, mis tugineb sündivuse statistikale.

3. Õpilaste väljalangevus

Järjest suuremat tähtsust omab kooli võime aidata kõikidel õpilastel koolikohustus täita ja haridus omandada. Sellest annab parem ülevaate tagasivaade viiele aastale (*tabel 6. Koolist väljalangevus*), kus väljalangevuse all mõeldakse põhikooli poolelajtmist ja vanuse tõttu väljaarvamist ning gümnaasiumi lõpetamata jätmist. Tegemist ei ole kooli vahetamisega. Viimase kolme aasta puhul on maapiirkonnas lähtunud maavalitsuse andmetest, esimese kahe osas aga omavalitsuste antutest.

4. Koolilogistika

Transpordivõrku saab küll alati ümber kujundada, kuid iga selline muudatus on kallid teede puudumise ja/või kehva olukorra tõttu. Samuti peavad omavalitsused omavahenditest korraldama sobiva ühiskondliku transpordiga katmata koolivedusid. Seetõttu on oluline määratleda elukohale logistiliselt sobivad koolid ja teada, palju õpilaskilomeetreid veavad omavalitsused ise (*tabel 7. Logistika*)

5. Õpetajad

Mida väiksemad koolivälised võimalused maakonnakeskusest kaugemal, seda suurem tähtsus on heal õpetajal. Ohumärgiks on pensioniealiste ja lähitulevikus pensioniikka jõudvate õpetajate suur osakaal (*Tabel 8. Õpetajate vanus*).

Võimet täita õpetajakohad nõuetele vastava kvalifikatsiooniga pedagoogidega näitab tagasivaade viimasele viiele aastale. Tabelis on toodud kokkuvõtvalt täitmata ametikohad ning kvalifikatsioonita ja seda omandavad õpetajad (*Tabel 9. Kvalifitseerimata õpetajad*)

6. Koolihoonete puudused

Koolide puhul võib eristada kolme tüüpi ehituslikke puudusi - üldistest ehitistele kehtestatud nõuetest, sotsiaalministri 29.08.2003 määrusega nr 109 "Tervisekaitse nõuded koolidele" kehtestatudest ja vananenud

majad, mis vajavad renoveerimist. Vaja on teada nende kõrvaldamise hinnangulisi maksumusi.

Pärnu linn toetab väljapool linna õppivaid õpilasi ja linna ühistranspordi kasutajaid aastas 2 865 200 krooniga.

Omavalitsuste poolt garanteeritakse summad tsentraliseerimiseks maavalitsusele vastavalt ühistranspordiseadusele.

Maavanem sõlmib lepingud (lisad) vedajatega, kes kohustuvad vedama maakonnaliinidel Pärnu maakonnas elavaid munitsipaal- ja huvialakoolide õpilasi (kuid ei ela õppeasutusega samas asulas) õppeperioodil õppeasutusse ja tagasi alalise elukohta.

Vald, linn	Õpkm päevas 2002				
PÄRNU LINN	4419	LAVASSAARE	1330	VARBLA	1686

KILINGI-NÕMME	1082	PAIKUSE	3396	VÄNDRA v	1974
SINDI	4212	SAARDE	2134	VÄNDRA a	412
ARE	3198	SAUGA	3483	KOKKU	76 165
AUDRU	10272	SURJU	3652		
HALINGA	6980	TAHKURANNA	4402		
HÄÄDEMEESTE	8220	TALI	1969		
KAISMA	422	TOOTSI	775		
KIHNU	350	TORI	6696		
KOONGA	2467	TÖSTAMAA	2634		

Tabel 9. Kvalifitseerimata õpetajad

OV	KOOL	täitmata ja kvalifikatsioonita kohad					AASTA	% KOOLI
	ÕA	1999	2000	2001	2002	2003	KESKMINE	ÕPETJAIST
Ar	Are	1	1	1	1	1	1	6
	Suigu						0	0
Au	Audru	7	7	7	7	7	7	21
	Jõõpre	3	3	3	3	3	3	23
	Aruvälja						0	0
	Lindi						0	0
Ha	Pärnu-Jaagupi			4	5	5	5	14
	Libatse		1	1	1	1	1	8
	Vahenurme			0	0	0	0	2
Hä	Häädemeeste	2	2	4	4	2	3	8
	Metsapoole	2	2	2	2	2	2	13
	Kabli				1	1	0	10
	Massiaru						0	0
Ka	Kergu	3	3	2	2	1	2	22
Ki	Kihnu	4	4	4	4	3	4	32
K-N	Kiling-Nõmme	2	1	1	1	2	1	3
Ko	Koonga	2	2	2	1	1	2	12
	Lõpe				1	1	0	4
La	Lavassaare						0	0
Pa	Paikuse	2	2	2	2	2	2	7
	Seljametsa	1	1	1	1		1	27
Saa	Tihemetsa	6	6	6	8	6	6	36
Sau	Sauga	0	1	1	2	1	1	7
	Taali	1	1	1	2	1	1	8
Si	Sindi	15	18	18	15	8	15	34
Su	Surju	5	6	5	6	1	5	26
Tah	Uulu	2	2	2	2	1	2	12
	Tahkuranna						0	0
Tal	Tali	5	5	4	4	4	1	4
Too	Tootsi	7	7	7	7	7	7	39
Tor	Tori						0	0
	Viira				3	3	1	10

	Selja						0	0
Tõ	Tõstamaa	4	4	5	5	4	4	16
Va	Varbla	5	8	8	6	1	6	47
Vä	Vändra						0	0
	Juurikaru	2	2	2	2	2	2	15
	Pärnjõe	2	2	2	2	2	2	14
	Vihtra	2	2	2	2	2	2	22
MAA	KOKKU	85	92	96	101	74	2	13
Pä	Koidula					2	2	3
	Ühis					2	2	3
	Ülejõe					2	2	4
	Vene					8	8	15
	Hansa					3	3	7
	Raeküla					4	4	10
	Vanalinna					3	3	8
	Kuninga					4	4	11
	Rääma					3	3	10
	Slaavi					7	7	21
L	KOKKU	0	0	0	0	38	8	2
	PÄRNUMAA	85	92	96	101	112	97	9

- VISIOON AASTAKS 2015

Pärnumaal on konkurentsivõimelised üldhariduskoolid, mis lähtuvad õppe kvaliteedist, kättesaadavusest ja efektiivsest ressursside kasutamisest.

3 PROBLEEMIDE JA LAHENDUSTE ANALÜÜS

3.1. Eesmärgid

Visioonini jõudmiseks on Pärnumaa üldharidussüsteemi korraldamisel püstitatud järgmised eesmärgid:

- Jätkusuutlike ja konkurentsivõimeliste ning uute koolide vajaduse väljaselgitamine;
- Koolide kindlustamine kvalifitseeritud pedagoogide ja muu personaliga;
- Koolide varustamine kaasaegsete õppevahenditega;
- Kaasaja nõuetele vastava õppekeskkonna loomine;
- Turvalise õpikeskkonna suurendamine;
- Koolikohustuse täitmine;
- Toimiva karjäärinõustamissüsteemi loomine;
- Erivajadustega õpilaste õppimisvõimaluste laiendamine;
- Põhihariduseta noortele õppimisvõimaluste tagamine;
- Põhihariduse järgselt õppevõimaluste mitmekesistamine;
- Keskkariduse omandamisel kutsealase ettevalmistuse osakaalu suurendamine;

- Üldharidussüsteemi sidustamine kutseharidussüsteemiga.

Käesolevas töös esitatakse pealkirjast ja ülesande püstitusest tulenevalt lahendused ja ettepanekud eeskätt esimeste ning kolme viimase eesmärgi osas. Ülejäänud eesmärkide puhul on vajalik arengukava edasine täiendamine ning kohalike omavalitsuste konkreetne roll ja ülesandepüstitus eesmärgini jõudmisel. Suuresti on see ka kohalike haridussüsteemide arengukavade temaatika.

1. Jätkusuutlikud koolid

Hetkeseisundi analüüsi alusel tuleb teha järeldused koolide kestvuse suhtes pikema perioodi vältel. Peame olema absoluutselt veendunud, et riiklikud vahendid (ükskõik, millisest programmist) ei killustuks ning loovad kaasaegse õpikeskkonna terveks sajandiks - järelikult peab ka kooliskäijaid aastakümneteks jaguma.

Vaja on määratleda üheselt tõlgendatavad, võimalikult lihtsad kriteeriumid, mille järgi valitakse välja riiklikku toetust vajavad ja laste arvust tulenevalt igal juhul püsivad koolid.

Õppekeskkond on parandatav. Ent sel on mõtet ainult siis, kui on, keda õpetada ja kes õpetab.

Parimaks mõõdupuuks on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses kooliastme kohta sätestatud 30 õpilase olemasolu.

Kui Pärnumaal koolipiirkonna kolme järjestikuse sünniaasta koolieelikute arv langeb alla 30, ei kavandata koolile laste vähesuse tõttu riiklikke investeeringuid.

Erandid:

Kihnu;

kui naaberkoolini on üle 20 km, tehakse erand juhul, kui kolme järjestikuse sünniaasta koolieelikute arv on vähemalt 15.

Kui koolidel on ühine teeninduspiirkond, peaks laste arv olema koolide arvu kordselt suurem (Pärnu variant).

Ei ole vahet, kas vaatluse all on algkool või põhikool, sest lähtutakse järgmise kuue aasta jooksul kooli minejate arvust.

Kihnu puhul võib kõne alla tulla põhikooli muutmine algkooliks.

Teise, regionaalpoliitilise erandi puhul käsitletakse riiklike investeeringute kaasamisel sellist õppeasutust algkooli või lasteaed-alkkoolina, võimaldades väikelastele kodulähedust ja omavalitsusele minimaalseid kulusid. Väikese õpilaste arvuga koolide puhul on oluline teadvustada eakaaslastega suhtlemise piiratud tulenevat laste kitsamat silmaringi võrreldes suuremate koolidega.

Oluline on üheselt aru saada, et käesolev arengukava ei puuduta koolide ümberkujundamist ega nende tegevuse üle otsustamist.

Vastava otsuse saab teha vaid kohaliku omavalitsuse volikogu. Seega määrab omavalitsusüksus ise oma koolivõrgu. Nimetatud asjaolu on eriti aktuaalne väikelaste ehk algkoolide puhul.

Omavalitsusüksust, kus on mitu kooli, tuleb vaadelda igal konkreetsel juhul eraldi. Kui kahe kooli laste arvud jäävad allapoole kriteeriumi, ei pruugi see tähendada mõlema jätkusuutmatust - ühe tegevuse lõpetamisel suurendavad uksed sulenud kooli õpilased teise kooli õpilaste arvu üle piirmäära. Viimane sõltub aga koolide asukohast. Näiteks on võimalik, et Kabli algkooli teeninduspiirkonna õpilased hakkavad käima Metsapoolle, ent Seljalt ei minda läbi Tori (kus kool olemas) Viira kooli.

Eelnevate seisukohtade ja sündivustabeli põhjal ei kavandata riiklikke investeeringuid järgmistele algkoolidele või lasteaed-alkkoolide kooliosadele:

Suigu, Lindi, Aruvälja, Libatse, Vahenurme, Kabli, Massiaru, Lavassaare, Seljametsa, Tahkuranna, Selja ja Vihtra;

põhikoolidele: Kergu, Lõpe, Pärnjõe, Taali, Tali, Viira ja Varbla.

Kui koolieelikute arv suureneb kolme järjestikuse sünniaasta kohta üle 30, naaseb vastav kool riiklikult toetatavate koolide nimistusse.

Pärnu linna arengukava järgi lõpetatakse 2004. aastal Niidupargi gümnaasiumi tegevus ja antakse hoone Pärnumaa Kutsehariduskeskusele. Seega antud kooli ei ole otstarbekas investeerida.

Pärnu linna koolivõrgu analüüsisist järeldub, et otstarbekas on kaks vene õppekeelega kooli ühendada. Slaavi põhikooli vabanevad ruumid jäävad tulevikus igal juhul üldharidussüsteemi osaks.

Kokkuvõttes jäävad riiklike investeeringute saajate hulgast välja 21 kooli 53st ehk 39,6 % maakonna koolidest. Loetletud maapiirkonna koolide pidamine on omavalitsusüksuse kanda.

Järgnevalt nende omavalitsusüksuste analüüs, kus erand põhjendatud on.

Are vallas jäävad mõlemad koolid alla piirmäära. Kuna Suigu algklasside sulgemise korral suureneks Are Põhikooli õpilaste arv, osutub vallakeskuse kool jätkusuutlikuks.

Koonga vallas on sama olukord, sest kui Lõpe kooli poleks, on Koonga kooli minejate arv piisav. Samuti on Koonga kool suure territooriumi peal ainus.

Häädemeeste vallas jäävad 3 kooli allapoole piirmäära. Kui Kabli ega Massiaru algklasse poleks, osutub Metsapoole piirkonna koolieelikute arv olevat ülespoole piirmäära.

Kihnu vallas on eriolukord saarelisuse tõttu.

Tootsi alev on kriteeriumi järel toodud eritingimusele vastav omavalitsusüksus - Pärnjõe, Selja ja Suigu algkoolide nimekirjast väljajäämise tõttu jääb tiheasustusega Tootsi teistest koolidest liiga kaugele. Seega käsitletakse Tootsi kooli investeeringute kavandamisel kui algkooli.

2. Jätkusuutlikud gümnaasiumid

Erinevalt koolikohustuse täitmise võimaldamisele suunatud alg- ja põhikoolide võrgust on gümnaasiumid vabatahtlikuks üldkeskhariduse omandamiseks. Õppevahendite efektiivse kasutamise ja kvalifitseeritud õpetajatele vajaliku koormuse loomise nõue koos õpilaste arvu vähenemisega toob endaga kaasa võrreldes põhikoolidega väiksema gümnaasiumide arvu. Gümnaasiumiastmete tabelis on hetkeseisu arvestades võetud korrigeeritud prognoosi aluseks 70 %-line gümnaasiumis jätkajate hulk, kuigi ilmselt võiks kutsehariduse omandamise kasuks otsustada veelgi rohkem põhikooli lõpetajaid. Prognoos võtab arvesse viimastel aastatel kasvanud tendentsi suunduda maapiirkonnast Pärnu gümnaasiumidesse. Tabelis on maapiirkonna gümnaasiumide puhul arvestatud ka mujalt õppima tulnutega (näiteks Sindis suure osakaaluga), seevastu Pärnu puhul sisalduvad maaõpilased juba prognoosi aluseks olnud põhikooliklassides.

Eelnevale tuginedes on kvaliteetse üldkeskhariduse omandamiseks vajalik vähemalt kahe paralleelklassi olemasolu 10.-12. klassis. Seetõttu tuleks lugeda jätkusuutliku gümnaasiumi tingimuseks vähemalt 120 gümnaasiumi olemasolu järgneva kuue aasta jooksul, et moodustada vähemalt kaks vähemalt 20 õpilasega ühe vanuseastme klassi. Selline jaotus annab parema võimaluse klassikomplektile erineva kallaku või õppesuuna omistamiseks.

Maapiirkonna gümnaasiumidest osutuvad eelnevale tuginedes jätkusuutlikeks vaid **Kilingi-Nõmme, Sindi ja Väandra** koolid. Ülejäänud neli gümnaasiumi/keskkooli on riiklike investeeringute kaasamise mõttes jätkusuutlikud põhikoolidena.

Pärnu puhul sõltub gümnaasiumite arv valitavast mudelist. Kui olemasolevates koolihoonetes hoitakse jätkuvalt Euroopa Liidule võõrast keskkooli mudelit (1.-12. klass), on muudatused väiksemad. Gümnaasiumiaste tähendab teistsugust õpikeskkonda võrreldes algklassidega.

Praegune prognoos näitab, et kaheksa Pärnu gümnaasiumi puhul on klassikomplekte ühe kooli kohta vähemalt 7. Kui aga 36-seid klassikomplekte on koolis 12 (ehk 4 paralleelklassi), piisab viiest gümnaasiumist. Siinjuures on arvestatud maapiirkonna õpilastega.

Eelpool nimetatud kriteeriumeid silmas pidades ja pärast Pärnumaa Kutsehariduskeskuse rajamist on tõenäoline, et kaob vajadus gümnaasiumiastmete järele vähemalt kahes gümnaasiumis, tõenäoliselt Hansa- ja Raeküla gümnaasiumis.

Kui linnas tegutseb _puhtaid_ gümnaasiume või progümnaasium-gümnaasium (7.-12. klass) tüüpi koole, on maapiirkonna algkoolide ja põhikoolide õpilaste surve linna kooli tulekuks väiksem. Praegu pannakse lapsed varakult Pärnu koolidesse, et paremini kindlustada gümnaasiumiastmesse pääs. Kui aga 10. klassi astumisel ei ole nn. _omasid_ ehk endisi sama kooli õpilasi, s.t. kõik on võrdses seisus, siis vähendab see väikelaste sõitmist eemale oma piirkonna koolist. Tartu Treffneri Gümnaasiumi näide on siinkohal asjakohane. Väikelapsed ei ole täna suurtes koolides neile sobivas õpikeskkonnas, jäävad oma muredega üksi ning tulemuseks on tihti õpi- või käitumisraskused või konfliktid eakaaslastega teises ja kolmandas kooliastmes. Põhikoolidel on gümnaasiumidega võrreldes raskem saada häid aineõpetajaid ning klassitaituvused erinevad, sest gümnaasiumis loodetakse kergemini 10. klassi saada. Õppevahendite kasutamise efektiivsus erineb oluliselt sõltuvalt neid kasutavate õpilaste arvust.

Erakordselt suure õpilaste väljalangevusega silmapaistev Täiskasvanute Gümnaasium vajab põhimõttelist muudatust, sest ka koolimaja on väike ja õppetingimused halvad. Kuna õpilased ei saa üldkeskhariduse omandamisega hakkama, on paljude selle kooli õppurite jaoks õigem kutsekeskhariduse omandamine - töö leidmise mõttes õppijatele palju parem võimalus. Töö kõrvalt õppijatele oleks õppebaasi efektiivse kasutuse huvides pakkuda õhtuti ja nädalavahetusel samu kvaliteetsete ainekabinettide võimalusi, mis on loodud päevaõppe õpilastele. Praegusesse õppehoonesse ei investeerita.

Kutsehariduskeskuse asutamisega Pärnu Niiduparki kesklinnas vabanev praegune kutseõppekeskuse ühiselamu on otstarbekas kujundada gümnaasistide õpilaskoduks, pakkumaks maapiirkonnast pärit õpilastele majutusvõimalust.

Töötute üldkeskharidusega noorte arvu vähendamiseks, tööjõuturu nõudluse täitmiseks ja tööleminekuks vajalike oskuste omandamise võimaldamiseks võetakse Pärnumaal gümnaasiumisse (10. klassi) vastu kuni 70% maakonnas põhihariduse omandanutest (9. klassi lõpetajatest).

Nimetatud meetme oluliseks osaks on karjäärinõustamise kaudu kaasa aidata noorte õppima asumisele Pärnumaa Kutsehariduskeskuses.

1. Koolide tegevusvõime teised näitajad

Hetkeseseisus kirjelduses toodud teiste andmete põhjal võib teha järgmisi järeldusi.

3.4.1. Õpetajate olemasolu

Esimeseks indikaatoriks on aastate arv, mil koolil pole olnud täidetud kõik õpetajakohad või on töötanud puuduliku kvalifikatsiooniga õpetajad - mida pikemalt selline olukord on kestnud, seda rohkem on põhjust kahelda sellise olukorra muutmise võimalikkuses. Selles osas on eriti murettekitavad koolid, kus nimetatud õpetajate osakaal on moodsustanud õpetajaskonnast üle 30% - Kihnu, Tihemetsa, Sindi ja Tootsi kool.

Teiseks indikaatoriks on õpetajad, kes lähima kümne aasta jooksul jõuavad pensioniikka - kui neid on palju (ja koolil on lähiminevikus olnud raskusi õpetajakohtade täitmisega), võib prognoosida raskuste jätkumist õppekvaliteedi tagamisel. Koos pensioniealiste õpetajatega on selliste pedagoogide osa üle 30% Are, Häädemeeste, Massiaru, Viira ja Varbla koolis.

Kokkuvõttes on vaieldamatult peale õpilaste möödapääsmatult vajalik heade õpetajate olemasolu. Omavalitsused peavad siinkohal koolidele appi minnes rakendama kõik neist sõltuva, et kool kvalifitseeritud pedagoogidega kindlustada.

3.4.2. Õpilaste statistika

Lisaks väljarändele ja vähesele sündivusele on ohuindikaatoriks koolile viimaste aastate jooksul kiirelt vähenev õpilaste arv. Sel juhul on tegemist teiste põhjustega, mille analüüsimine väga vajalik. Kui keskmine õpilaste muutus viimase viie aasta jooksul näitab õpilaste vähenemist üle 20 (nagu Sindi puhul), peab ilmselt midagi õppekvaliteedis või koolielus laiemalt viga olema.

Mida rohkem õpilasi käib koolis väljapoolt teeninduspiirkonda, seda tugevama kooliga on tegemist. Siinkohal tuleb aga järelduste tegemisel olla hoolikas, sest palju määrab kooliliik ja asukoht. On ju selge, et algkoolil ja gümnaasiumil on suur vahe - kui esimene on mõeldud kohapealsetele väikelastele, siis üldharidussüsteemi tipp peabki olema suurema mõjupiirkonna ja kontsentreeritud õppekvaliteediga. Samuti loeb palju koolile juurdepääs, mille tõttu on eriti heas positsioonis Pärnu linn.

Kohalikule koolile ja omavalitsusele on aga väga tähtsaks indikaatoriks õpilaste arv, kes kodukoha koolile eelistavad mujale õppima minna. Kui sellekohaseid andmeid uurida, torkab silma linnalähedaste valdade õpilaste suurem osakaal, mis on seletatav Pärnu lähedusega. Kui näiteks Sauga vallas Pärnu piiri taga elavatele

lastele on tõesti lähim kool Pärnus, siis on ka palju juhtumeid, kus kodukoolist mitmeid kordi kaugem koolitee jalge alla võetakse. Teiseks mõistetavaks juhtumiks on rõngasvalla õpilaste suur osakaal keskuse koolis - nii õpib üle 60% Saarde valla lastest Kilingi-Nõmmel. Siinkohal on asjatu vanemaid või lapsi sellise otsuse eest süüdistada ning omavalitsuse jõupingutused peaksid olema suunatud oma kooli tugevdamisele ja heas mõttes populariseerimisele.

Maapiirkonnast Pärnusse koolis käivate laste koguarv ilmutab viimase viie aasta statistika põhjal vaid kasvutendentsi, mis seab pikas perspektiivis kahtluse alla maakonnakeskuse lähivaldade koolide jätkusuutlikkuse.

Koolidele investeringute kaasamise otsuse tegemise aluseks olnud sündivuse tabel annab ülevaatliku pildi ka väikelastega perede liikuvusest. Samuti saab teada, kui suurte vigadega on olnud seotud kooliminejate prognoosid, mis toetuvad sündivusele, mitte elukohapõhisele rahvastikustatistikale. Nii jääb näiteks Lõpe, Seljametsa, Tali, Viira ja Selja kooli teeninduspiirkondade koolieelikute elukoha ja sündide suhtarv alla 0,8 (suurim koolieelikute väljaränne maakonnas). Nimetatud suhtarvude ja jätkusuutmatute koolipiirkondade vahel on selgelt võrdeline suhe. Suundumus on sarnane kogu maakonnaga - äärealade vallad tühjenevad. Samas on selliseid röömustavaid koolieelikute sisserändega kohti nagu Jõõpre (1,5).

2. Õpikeskkonna kaasajastamine

Koolihoonete kordategemisel on Pärnumaal kindlaksmääratud investeringute pingerea põhimõtted järgnevad:

3.5.1. eksperthinnanguga koolihoonete põhikonstruktsioonide halb seis;

3.5.2. riikliku õppekava täitmine on raskendatud;

3.5.3. vastamatus tervisekaitse- ja tuleohutusnõuetele.

Koolide järjestamisel investeringute pingereas eelmise kolme grupi siseselt arvestatakse järgmiste põhimõtetega:

3.5.4. eelistatud on keskkoolid/gümnaasiumid;

3.5.5. eelistatud on üle 9 klassikomplekti põhikoolid;

3.5.6. eelistatud on kohalikust eelarvest viimase 10 aasta jooksul rohkem investeerinud omavalitsusüksuse kool;

3.5.7. 10 aasta jooksul riigieelarvelise toetuseta koolid.

Aastal 2004 jaotatakse 21. sajandi kooli programmi raames saadavad Pärnumaa õppevahendite soetamise vahendid proportsionaalselt koolides õppijate arvuga.

Aastast 2005 kasvab praeguse kava kohaselt investeringute maht. Omavalitsused peavad täitma 20-30 %-lise kaasrahastamise nõude. Käesolevas arengukavas on toodud investeringute hinnangulised maksumused, mis hiljem täpsustatakse.

Lähtudes üleriiklikest vajadustest ja programmist _21. sajandi kool_ on arvestatud 50 miljoni krooni suuruse aastase toetusega (*tabel 10. Investeeringud*) Pärnumaale. Toodud eelistuspunktide 3.5.6 ja 3.5.7 alusel järjestuse määramiseks on tabelis leitud nende suhe - mida rohkem ise panustatud ja mida vähem seni riigiabi saadud, seda suurem tuleb suhtarv ja järelikult ka kõrgem koht pingereas. Omavalitsusüksuse eelarvemahtude erinevust pole arvesse võetud, sest suurematel on rohkem koole ja teenindatakse teiste omavalitsusüksuste õpilasi. Pärnu nende koolide, mis pole riiklikku toetust saanud (tähistatud numbriga 1), järjestuse määramisel on lähtutud suuremast õpilaste arvust, et kaasaegset õpikeskkonda saaks kiiremini kasutada suurem hulk õpilasi.

Tugikonstruktsioonide osas koolihoonete kohta kehtivaid vältimatuid töid nõudvaid eksperthinnangu ei ole. Suurima puudusega on võimlata koolid. Kaks pingerea lõpuosas olevat võimlat on seal omavalitsuste vahel saavutatud kokkulepete põhjal, arvestades saadud investeringuid ja nii Toril kui Tõstamaal väiksema võimla olemasolu. Häädemeeste valla sisemist eelistust arvestades on Metsapoole võimla ehitus ja Häädemeeste kooli renoveerimine ära vahetatud. Kõikide maapiirkonna võimlate puhul peetakse õigeks võrdset riigitoetust.

Teises grupis on tervisekaitseõuete täitmiseks hädavajalikud tööd, kusjuures kõikide Pärnu koolide valgustuse projekt on jagatud kolme ossa. Kolmas grupp on riiklike investeeringute programmi kantud *renoveerimised*. Neljandaks konkreetseid vajakajäämised ja viiendaks teise etapi renoveerimised.

Seose parandamine kutseharidussüsteemiga

Praktiliste tööskustega koolilõpetajate arvu suurendamine ei saa olla vaid kutseharidussüsteemi ülesanne, sest olulisi õpivalikuid tehakse juba põhikooli III astmes. Täna paljuski juhuslike valikutegemiste asemele tuleb luua **terviklik karjäärinõustamise süsteem** kuni kutsenõustamise viimiseni riikliku õppekava osaks IX klassis. Siinjuures võib täheldada kahte probleemi. Esiteks: tööalane karjäär ja selle kujundamine üldhariduskoolis.

Kõik sõltub sellest, kuidas on nimetatud teema võetud kooli õppekavasse ja kuidas üks või teine aineõpetaja seda oma aine- ja töökavas käsitleb ning kuidas tegelikult läbi viib. Tegemist on kooli sisehindmissüsteemi tõhususega. Teiseks: õpetajate koolitus - nimetatud teema osas riigis süsteemne õpetajakoolitus puudub.

Pärnumaa vajab karjääri- ja õppenõustamiskeskust, mis pakuks professionaalide näol tuge igas koolis õpilase personaalse edasiõppeotsuse tegemiseks. Psühholoogide abiga saab välja selgitada õppija isikupärased eeldused, huvid ja võimed ning seostada need edasiõppimise võimalustega. Seejuures peab iga õpilase ni jõudma **põhjalik teave kutseharidussüsteemi võimaluste ja eeliste kohta**. Koostöö tööhõiveametiga annab sellesse protsessi kohe teabe **olukorrast tööturul**. Kui ikka poistele antakse objektiivset teavet pottsepa, autoelektriku või keevitaja töötasu ja nõudluse kohta, suureneb kindlasti nende erialade omandamise soov. Karjäärinõustamise teine ja samuti oluline etapp tuleb läbi viia gümnaasistide hulgas, sest ka edasine õppevalik on oluline - akadeemiliste pürgimuste kõrval vajab ühiskond praktilise suunitlusega keskhariduse järgset edasiõpet.

Koolikohustuse täitmisega hädas olevatele õpilastele saab pakkuda õppimist lihtsustatud õppekava järgi, mille hulka kuulub ka **algeline kutsealane eelkoolitus**. Nii vähendame sotsiaalseid probleeme ja anname _raske peaga_ noortele võimaluse põhihariduse omandamise järel sellina meistri juures tööle hakata.

Eelpool kirjeldatud nõustamistegevusest üksi ei piisa, et kutsehariduse osakaalu 16-18-aastaste hulgas otsustavalt tõsta. **Administratiivse meetmena on vaja piirata vastuvõttu üldkeskhariduse omandamist võimaldavatesse gümnaasiumidesse**, et kiiremini liikuda Euroopa Liidu liikmesriikides toimivate proportsioonideni üld- ja kutsehariduse vahel. Alternatiiviks gümnaasiumi katsetele on siinkohal põhikooli õpitulemuste arvesse võtmine, kuigi (põhi)koolide võrdse tasemeni jõudmiseks on veel suur töö ära teha. Käesoleva tööga tehakse ettepanek võimaldada esimeses etapis maksimaalselt 70-le protsendile Pärnumaa põhikooli lõpetajatest edasi õppimise võimalus gümnaasiumides, piirates seda vastuvõttude vähendamise. Siinkohal väärib märkimist, et Euroopa riikidega otsene võrdlus on raskendatud, kuna paljudel riikidel on selle haridusastme jaoks rohkem kui kaks tüüpi kooli. Seetõttu käsitletakse meie kutsesuunitlusega gümnaasiumiklassi õpet tihti seal kutseharidussüsteemi osana, ent Eestis on selline õppevorm koolipõhiselt üldharidussüsteemi osa.

Seega võiks eesmärgiks olla nn. akadeemilise keskhariduse (põhiliselt edasiõppe aluseks) ja kutsealase ettevalmistuse (sisaldades nii kutsekoole kui kutsesuunitlusega gümnaasiume) võrdne jaotus Pärnumaal. Selleni jõudmiseks tuleb järgmistel aastatel gümnaasiumide õppekavu muuta ja üldkeskhariduse vastuvõttu järk-järgult vähendada.

Kokkuvõtte

1. Laste arvu vähenemisest tulenevalt ei kavandata Pärnumaal riiklikke investeeringuid olemasolevatele algkoolidele. Nende tegevus sõltub edaspidigi kohaliku omavalitsuse valikutest ja eelistustest.
2. Laste arvu vähenemisest tulenevalt ei kavandata Pärnumaal riiklikke investeeringuid kaheksale põhikoolile. Pärnu Slaavi Põhikool ühendatakse Vene Gümnaasiumiga, ülejäänud seitsme maapiirkonna põhikooli tegevus sõltub kohaliku omavalitsuse valikutest ja eelistustest.
3. Õppekvaliteedi tagamiseks ja ressursside efektiivselt kasutamiseks käsitletakse edaspidi riiklike investeeringute kavandamisel maapiirkonnas gümnaasiumidena Kilingi-Nõmme, Sindi ja Väandra koole, ülejäänud tänaseid gümnaasiumiastet sisaldavaid koole aga kui põhikoole.
4. Pärnus käsitletakse riiklike investeeringute kavandamisel põhikoolidena praeguseid Raeküla- ja Hansagümnaasiumi. Täiskasvanute Gümnaasiumi hoonele investeeringuid ei kavandata, sest see

õppevorm vajab tegevuskohaks paremaid tingimusi muu(de) õppehoone(te) baasil. Maapiirkonna gümnaasistide tarvis luuakse Pärnus õpilaskodu.

5. Pärnumaal hoitakse gümnaasiumiastmes õppekohti kuni 70-le protsendile põhikoolilõpetajatest, mõjutades nii põhiharidusega isikute suundumist kutseharidussüsteemi. Kilingi-Nõmme, Sindi ja Vändra Gümnaasiumi ühel kahe paralleelklassi õpilastest on koostöös kohalike tööandjatega võimalus eelkutsesõppeks.
6. Käesolev arengukava on dünaamiline, s.t. muutuvat koolide staatust sõltuvalt demograafilisest olukorrast ja optimaalse koolivõrgu kujundamise põhimõtetest. Arengukava muutmine toimub iga-aastaselt aprillikuus.

Arengukava koostajad

Arengukava koostamiseks moodustas Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus töörühma, kes langetas vaheotsuseid ja kinnitas lõpptulemuse:

Avo Juss - Pärnu Maavalitsuse haridus- ja kultuuriosakonna juhataja, töörühma juht

Urmas Aava - Häädemeeste vallavanem

Kuno Erkmann - Paikuse vallavanem, POL esimees

Enda Link - Tori vallavanem

Silvi Murulauk - Pärnu Linnavalitsuse haridusosakonna nõunik

Ester Märss - Pärnu Linnavalitsuse haridusosakonna ökonomist

Toomas Sonts - Vändra alevivanem, POL hariduskomisjoni esimees

Töörühma otsuste alusel koostas arengukava projektijuht

Sulev Alajõe

Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus

Lehar Kütt

juhataja